

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління,
професора Васільєвої Лесі Миколаївни
на дисертаційну роботу Павлів Оксани Володимирівни
на тему: «Удосконалення публічного управління у сфері земельних
відносин в контексті розвитку територіальних громад»,
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Земельні ресурси становлять основу соціально-економічного потенціалу громад, а ефективне управління ними є запорукою фінансової спроможності місцевого самоврядування. У зв'язку з передачею земель у комунальну власність та розширенням повноважень органів місцевого самоврядування, виникає об'єктивна потреба у вдосконаленні нормативно-правових та організаційних механізмів публічного управління земельними відносинами.

Тема дослідження є актуальною також у світлі необхідності підвищення прозорості земельного ринку, запобігання корупції в земельній сфері, забезпечення балансу між інтересами громади, держави та приватних власників. Удосконалення управлінських процесів у цій галузі сприятиме зміцненню місцевої демократії, розвитку інфраструктури та формуванню ефективної системи просторового планування.

Урахування зазначених чинників підтверджує своєчасність обраної дисертаційної тематики, адже ефективне управління земельними ресурсами та розвиток територіальних громад є стратегічними пріоритетами сучасної політики децентралізації. В умовах розширення повноважень місцевого самоврядування особливої ваги набувають питання прозорого, раціонального та результативного використання земель, що безпосередньо впливає на бюджетну спроможність громад.

Аналіз сучасного стану наукового опрацювання проблематики публічного

управління у сфері земельних відносин вказує на наявність значних прогалин, особливо у практичному впровадженні ефективних моделей управління земельними ресурсами на місцевому рівні. Це зумовлює нагальну потребу в комплексних дослідженнях, які поєднували б правовий, адміністративний та управлінський підходи до розвитку земельної політики територіальних громад.

Зазначене вище дає підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження Павлів Оксани Володимирівни на тему: «Удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин в контексті розвитку територіальних громад» є актуальним, має важливе теоретичне та практичне значення.

Дисертаційне дослідження виконувалось в межах науково-дослідної роботи кафедри публічного врядування Національного університету «Львівська політехніка» на тему: «Наукові засади забезпечення сталого розвитку територіальних громад і територій в умовах національних викликів та повоєнного відновлення України» (державний реєстраційний № 0124U000016), у якій авторка досліджувала публічне управління земельними відносинами в контексті розвитку територіальних громад.

Основні результати наукових досліджень та їх новизна

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає в розробці та обґрунтуванні напрямків удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин України в контексті розвитку територіальних громад. Результатом дослідження стала низка висновків і пропозицій, спрямованих на досягнення мети та виконання завдань дослідження.

Комплексне опрацювання значного масиву теоретичних джерел та чинного законодавства України у сфері земельних відносин, а також систематизація вітчизняного і зарубіжного досвіду щодо механізмів публічного управління земельними ресурсами, засвідчують глибину дослідження. Узгодженість положень, логічність викладу та практична орієнтованість запропонованих висновків і рекомендацій підтверджують наукову новизну та достовірність результатів дисертаційної роботи.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що автором оптимізовано підхід до аналізу нормативно-правової бази у сфері

земельних відносин, який на відміну від існуючого включає як аналіз земельного законодавства так і аналіз законодавства, яке регулює діяльність територіальних громад, що дало змогу виявити невідповідність процедур набуття у власність земельних ділянок ринковим принципам та публічним інтересам, а також відсутність нормативно-правових актів, що регулюють створення та діяльність земельних фондів, відсутність зобов'язань розробки планів просторового розвитку земель за межами населеного пункту.

Цікавим та цінним для теорії та практики публічного управління є дослідження та імплементація досвіду розвинених країн щодо публічного управління у сфері земельних відносин та можливості використання його в українських реаліях. Зокрема, виділено три групи країн, чий досвід може бути врахований при вдосконаленні публічного управління у сфері земельних відносин в Україні: країни, які володіють земельними угіддями наближеними за площею до земельних угідь України, країни, в яких територіальні громади відіграють суттєву роль у регулюванні земельних відносин, та країни, які пройшли схожий з Україною шлях реформування земельних відносин.

Заслуговують на увагу узагальнення автора щодо оцінки ризиків проведення земельної реформи в Україні та рекомендації з удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин з урахуванням інтересів територіальних громад.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Павлів Оксани Володимирівни містить авторських наукових положень, висновків і рекомендацій, які становлять науковий і практичний інтерес та відповідають існуючим вимогам до наукових робіт такого рівня.

Дослідження виконане за допомогою органічної системи методів, як загальнотеоретичних, так і спеціально-наукових, що застосовувалися відповідно до поставлених завдань та використовуваного матеріалу. Зокрема авторкою застосовано системний підхід, який дав змогу розглядати публічне управління у сфері земельних відносин як сукупність взаємопов'язаних інституцій різного

рівня, інституційний підхід дозволив виділити ряд інститутів, в рамках яких відбувається регулювання земельних відносин, історичний метод дозволив розглянути проведення земельної реформи та реформи децентралізації у їх динаміці, порівняльний метод було використано для вивчення досвіду європейських країн та можливості використання його в українських умовах, метод моделювання – для розроблення напрямків удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин у контексті розвитку територіальних громад. Вміле застосування цих та інших методів наукового пізнання надало змогу сформулювати низку висновків, та досягнути поставлених цілей дослідження.

Об'єм джерельної бази дослідження відповідає його меті та завданням, адже авторкою використано велику кількість наукових та інших джерел, кількість яких перевищує 240 найменувань. Аналіз такої кількості різноманітних джерел дозволив авторці охопити національний та зарубіжний науковий, нормотворчий та правозастосовний досвід.

Положення дисертації викладені коректно, недвозначно і зрозуміло. Авторка дотримується норм наукового стилю мовлення та академічного етикету, зокрема при доведенні власної точки зору в дискусійних питаннях застосування нормативно-правових актів України. Термінологія, назви нормативно-правових актів вживаються правильно.

Постановка проблеми, мети і завдань, визначення об'єкта і предмета є коректними, відповідають існуючим вимогам. Вищенаведене дає змогу констатувати достатню обґрунтованість роботи, її виконання на належному науковому рівні. Сформована структура дисертації повною мірою відповідає її меті, завданням та дозволяє розцінювати її як цілісну, завершену наукову роботу.

Послідовне вирішення поставлених завдань на основі авторської оцінки різноманітної джерельної бази дали змогу побудувати власні достовірні і обґрунтовані наукові тези, положення, висновки та рекомендації, що заслуговують на подальшу увагу з боку науковців і нормотворчих інституцій.

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, базуються на узагальненні значної кількості результатів

наукових досліджень, нормативно-правових актів України. Обґрунтованість і достовірність результатів дисертації також підтверджена в процесі їх апробації на різноманітних науково-комунікативних заходах.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Дисертаційна робота на тему «Удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин в контексті розвитку територіальних громад» є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин в контексті розвитку територіальних громад. Результати дослідження мають важливе наукове значення для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», та можуть використовуватися науковцями та практиками при розробці та реалізації державної політики у сфері земельних відносин.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що основні наукові положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних рекомендацій і розробок, придатних для використання, зокрема, окремі положення дисертаційної роботи використано в практичній діяльності:

- Головного управління Держгеокадастру у Львівській області (довідка впровадження № 31-13-0.90-2837/2-25 від 05.06.2025);
- Підберезцівської сільської ради Львівського району Львівської області (довідка впровадження № 510 від 04.06.2025);
- а також у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» (довідка впровадження № 67-01-830 від 09.06.2025) та Львівського державного університету внутрішніх справ (акт про впровадження № 39 від 05.06.2025).

Оцінка оформлення дисертації

Дисертаційне дослідження Павлів Оксани Володимирівни на тему: «Удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин в контексті розвитку територіальних громад» оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог, викладено літературною українською мовою, науковим стилем.

Повнота викладення матеріалів дисертаційного дослідження в опублікованих працях

Наукові публікації Павлів Оксани Володимирівни відображають зміст дисертаційної роботи та отримані висновки. За результатами досліджень опубліковано у 10 наукових публікаціях, серед них 4 опубліковано у наукових фахових видань України з присвоєнням категорії Б, 6 матеріалів тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Апробацію наукових досліджень проведено шляхом участі у публічних обговореннях, круглих столах. Указані наукові роботи безпосередньо пов'язані із основними завданнями і метою дисертаційного дослідження, що свідчить про належний рівень висвітлення досліджуваних питань.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Аналіз дисертації Павлів Оксани Володимирівни дає підстави констатувати, що робота є самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, висновки, рекомендації, що виносяться на захист, отримані здобувачем особисто. Текст є оригінальним, цитати оформлені коректно, наведені посилання на джерела інформації. У зв'язку з цим та на підставі перевірки роботи на академічний плагіат можна зробити висновок про відсутність порушення здобувачем академічної доброчесності.

Дискусійні положення та рекомендації щодо змісту дисертаційної роботи Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Павлів Оксани Володимирівни, його результати, наукову та практичну цінність, варто зазначити, що, на нашу думку, дисертація містить деякі дискусійні моменти, які потребують уточнення, зокрема:

1. В першому пункті наукової новизни, а саме удосконалено «підхід до аналізу публічного управління у сфері земельних відносин ... але й бере до уваги потреби та інтереси територіальних громад та вимоги їх сталого розвитку» бажано конкретизувати поняття «потреби та інтереси територіальних громад», а саме уточнити, про які саме потреби йдеться (економічні, екологічні, соціальні тощо), що посилює наукову вагомість твердження.

2. У підрозділі 1.1 авторкою наведено велику кількість цитат і визначень

термінів «земля» та «земельні відносини» різних авторів (інколи поспіль по 3-4 сторінки), проте відчувається нестача узагальнень і критичного порівняння підходів. Було б доцільно згрупувати підходи за типами (правові, економічні, соціальні) й окреслити сильні/слабкі сторони кожного з них. Попри детальний аналіз визначень терміну «земельні відносини», у тексті не подано спроби синтезувати або сформулювати власну інтерпретацію цього поняття, що було б логічним підсумком.

3. У підрозділі 1.2 (с. 41) за допомогою рис. 1.1 авторкою представлено власну концептуальну модель публічного управління земельними відносинами, в якій об'єктом управління визначено земельний фонд або земельні ресурси. Водночас у дисертаційній роботі не конкретизовано механізм формування таких фондів, не визначено правові засади їх утворення. Зважаючи на те, що термін «земельний фонд» має різні значення в науковій та нормативно-правовій площинах, доцільним є уточнення його змістового наповнення в межах авторської моделі з метою уникнення неоднозначного трактування.

4. Цікавим з точки зору дослідження видається підрозділ 3.2 «Ризики та перспективи розвитку земельних відносин в Україні». Незважаючи на слушність окреслених ризиків в матриці ризиків розвитку земельних відносин в Україні (таблиця 3.3) в роботі не зазначено, за якою методикою здійснювалась ідентифікація ризиків (наприклад, SWOT, PEST, FMEA тощо), а також відсутні чіткі критерії оцінки рівнів ймовірності та наслідків, що ускладнює розуміння аналітичної логіки та обмежує прикладну цінність викладеного матеріалу.

5. У Концепції удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин (ст.193-194) в організаційному блоці акцент зроблено на необхідності контролю за ринком землі, проте не конкретизовано, які саме органи чи інструменти будуть відповідальними за моніторинг, аудит та санкційні механізми у разі порушень.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Висловлені зауваження, рекомендації та наявність дискусійних моментів у дисертації не знижують її загальної позитивної оцінки та носять в основному

рекомендаційний характер. Дисертаційне дослідження Павлів Оксани Володимирівни на тему: «Удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин в контексті розвитку територіальних громад» містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, та є одним із перших комплексних досліджень за відповідним напрямом у науці, що спрямоване на розв'язання конкретного наукового завдання, що мають значення для галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

Дисертаційна робота Павлів Оксани Володимирівни на тему: «Удосконалення публічного управління у сфері земельних відносин в контексті розвитку територіальних громад» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), а її автор, Павлів Оксана Володимирівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри обліку,
оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою
Дніпровського державного аграрно-економічного
університету

 Леся ВАСІЛЬЄВА

Підпис Лесі Васильєвої засвідчую
учений секретар ДДАЕУ,
доктор фізико-математичних наук,
професор



Олена БЕРЕЗА